

مرگ تدریجی تاریخ و اصالت بر اثر آلودگی‌های زیست‌محیطی

پدیده آلودگی‌ها و معضلات آن پدیده‌ای نوظهور نیست، اما به دلیل پیشرفت و تغییر سبک زندگی شهری و گسترش صنایع، مشکلات ناشی از آن چند برابر شده و بیشتر به چشم می‌آید و تبعات آن دامنگیر همه اقشار اجتماع نیز شده است. بنابراین با توجه به شرایط موجود و زندگی ماشینی، قرار گرفتن در معرض آلودگی‌ها اجتناب‌ناپذیر است.

به گزارش سایت خبری پرسون، آلودگی‌ها یکی از معضلات شهرهای بزرگ و صنعتی امروزی به ویژه در روزهای سرد سال است که تاثیرات و آسیب‌های مخرب آن بر فضای بیرونی و درونی ابینه تاریخی آثار و اشیای موجود در این اماکن و موزه‌ها اثرگذار است.

مسئولان با وضع قوانین و مقررات اضطراری و کاهنده از قبیل هشدار و عدم تردد غیرضرور به ویژه برای گروه‌های حساس از قبیل کودکان، سالمندان، بیماران و زنان باردار، عدم استفاده از خودروی شخصی، تعطیلی مراکز عمومی و آموزشی سعی در کنترل و بهبود شرایط دارند. اما امکان حفظ و حراست از بناهای تاریخی و میراث‌فرهنگی از شر آلودگی‌های زیست‌محیطی به آسانی فراهم نیست و متأسفانه با افزایش تعداد روزهای آلوده در طول سال شاهد نابودی تدریجی آثار تاریخی در اثر عواملی از این دست هستیم.

آلاینده‌های محیطی متصاعد شده از مراکز صنعتی، نیروگاه‌ها، خودروها و ... به کمک باد در آب باران حل شده و موجب ریزش باران اسیدی و در نهایت تخریب محیط زیست، سنگ و آثار باستانی می‌شود. اسیدسولفوریک و اکسیدنیترژن موجود در آلاینده‌های گازی با رطوبت‌ها ترکیب شده و به شکل اسیدهای خطرناک در آمده که اثراتی منفی از قبیل رنگ‌بردگی، زنگ‌زدگی، خوردگی فلزات و حل شدن مصالح، سنگ‌آهک و سنگ‌مرمر را در پی دارد.

برای کاهش این اثرات باید اقدام به جلوگیری از فعالیت صنایع آلاینده به ویژه در نزدیکی ابینه‌تاریخی، نصب سیستم کنترل کیفی هوا، عدم تردد خودروهای فرسوده، توسعه ناوگان حمل‌ونقل عمومی، سوخت جایگزین مناسب و به ویژه حذف سولفور از سوخت کرد. اگرچه عوامل مخرب زیست‌محیطی رابطه مستقیمی نیز با شرایط جغرافیایی محوطه‌های باستانی دارد.

علاوه بر تغییرات آب‌وهوایی نظیر بارش‌ها، باد، طوفان، نشستن گرد و غبار در اثر فرسایش خاک منجر به تیرگی ظاهری و بد منظر کردن آثار و ابینه تاریخی شده که ممکن است این امر اثرات دائمی و جبران‌ناپذیری به جا گذاشته و موجب از بین رفتن و تخریب آثار تاریخی که دارای ارزش فرهنگی، تاریخی، معماری، زیبایی‌شناختی و معنوی هستند، شود که چه بسا بسیار فراتر از ارزش مادی این آثار است.

باران اسیدی از جمله آلودگی‌های مخرب زیست‌محیطی است که در نتیجه ترکیب گازهای فسیلی حاوی دی‌اکسیدگوگرد موجود در هوا با رطوبت ترکیب شده و اتفاق می‌افتد. در نتیجه واکنش شیمیایی رخ داده و از تلاقی باران اسیدی با آثار تاریخی از جنس آهک و مرمر تاثیر منفی داشته و موجب تجزیه و در نتیجه آسیب دائمی بنا می‌شود.

برخلاف تصور عموم، که بناهای تاریخی صرفاً در روزهای آلوده سال تحت تأثیر و در معرض آسیب و تخریب قرار می‌گیرند، ممکن است ترکیب کربن موجود در هوا با رطوبت در روزهای پاک سال نیز اتفاق بیفتد. بنابراین با توجه به این موضوع و به منظور حفظ و نگهداری از آثار و ابینه تاریخی باید همواره به پاک کردن سطوح آنها به عنوان میراث ارزشمند به جا مانده از گذشتگان توجه ویژه شود.

با توجه به اینکه در اکثر آثار تاریخی و میراث‌فرهنگی از سنگ مرمر و آهک استفاده شده است، آلاینده‌های زیست‌محیطی موجود در هوا به مرور زمان موجب خوردگی، سایش، تغییر شکل و در نتیجه باعث تخریب آنها می‌شوند.

بستن در و پنجره‌های موزه و اماکن تاریخی، بازدید در تعداد دفعات کمتر، بسته نگه‌داشتن و پتین نمایش آثار و عدم جابه‌جایی آثار از جمله راهکارهای مناسب برای کاهش اثرات منفی و تخریب آثار است. در حال حاضر و با توجه به میزان آلودگی محیط‌زیست یا همان حضور مواد نامطلوب شیمیایی، سطح کره‌زمین به مرز هشدار و بحران جدی رسیده است.

آثار تاریخی و باستانی هر منطقه به مثابه کتابی ارزشمند از مجموعه اطلاعات تاریخی، فرهنگی و اعتقادی مردم بومی است که از ارکان اساسی صنعت گردشگری محسوب شده و تخریب میراث‌فرهنگی در قالب ابینه تاریخی و باستانی صدمه‌ای جبران‌ناپذیر به حساب می‌آید. امروزه آلودگی روزافزون هوا تاثیرات زیست‌محیطی مخرب و اثرات منفی بسیاری بر روی اماکن تاریخی که نماد قدمت و اصالت کشورها است، می‌گذارد. ابینه تاریخی به عنوان گنجینه‌ای عظیم از تمدن‌های دوران باستان هستند و موجب ارتباط مردم با میراث‌فرهنگی به‌جامانده از گذشتگان می‌شوند.

شناسایی منابع آلاینده از مهم‌ترین و کاربردی‌ترین راه‌های پیشگیری از این معضل است. روش‌های نوین سنجش آلاینده‌های هوا، میزان آلودگی، میزان رطوبت‌نسبی، سرعت و جهت بادهای پتانسیل نهفته و بالقوه در آسیب‌رسانی به ابینه تاریخی است. بازدید مداوم آثار تاریخی از سوی کارشناسان و رسیدگی به آنها از دیگر روش‌های حفظ و نگهداری آثاری از این دست است که از این طریق در کوتاه‌ترین زمان ممکن آسیب‌های وارده شناسایی شده و اگر مواد آلاینده بر سطح آثار مشاهده شود، شسته می‌شود تا از خوردگی جلوگیری شود.

در سال‌های اخیر معضل آلودگی‌هوا و تخریب ابنیه تاریخی از طریق ریزگردها و مواد فرسایشی به مساله‌ای جدی تبدیل شده که نیازمند بررسی‌های بیشتر از طرف کارشناسان و ارائه طرح‌های کاربردی برای رفع آن است. با توجه به تحقیقات به عمل آمده کشورهای دارای آثار تاریخی و فرهنگی از آب‌وهوا و محیط زیستی ناسالم برخوردار بوده و از این رو نیازمند مدیریتی صحیح است. اما با وجود اهمیت و ارزش آثاری از این دست هنوز بشریت برای حمایت از میراث مشترک جهانی گامی اساسی و مهم برنداشته که این از اصلی‌ترین موانع موجود برای حفظ این آثار است که باید با ارائه راهکارهای اجرایی مناسب به این امور رسیدگی شود.

ثنا فلاح سخنگو

کارشناس باستان‌شناسی